De rabbijnen hebben het Oude Testament in dit opzicht evenzoo verstaan. Ze werkten het onderhavige punt uit in wat de Talmud over de positie van den getuige zegt. Het is wel aardig, daar iets over te weten. Jezus en de apostelen hebben in Palestina onder meer dan één rechtsbedeeling geleefd, maar practisch was die van het rabbijnsche gewoonterecht de voornaamste, en in ieder geval voor hun voorstellingswereld en spraakgebruik de belangrijkste. Een Jood, die in dien tijd over getuigen dacht en sprak, deed het, zooals het gebruikelijk was in de vele rechtszittingen, die hij kon bijwonen. En nu is het voor ons van groote beteekenis, dat men in Palestina ten tijde van Jezus en de apostelen over het begrip getuige onder de Joden vrijwel zuiver Oudtestamentisch gedacht heeft, voor zoover wij dat uit het later geformuleerde, maar van oude tijden her dateerende Talmudische recht kunnen afleiden.

Dit Talmudische recht veronderstelt overal, dat slechts de gelijkluidende uitspraak van twee of meer getuigen bewijskracht heeft. In processen, die het leven raken, heeft de uitspraak van één getuige niet de minste kracht. R. Jehuda ben Pasi, een gevierd weisleeraar, betrapte twee individuen op paederastie; zij voegden hem brutaalweg toe: „Rabbi, denk er aan, dat u maar alleen is en wij zijn met z'n tweeën". Alleen ooggetuigen hebben recht van spreken. Daarom zijn volslagen blinden onbekwaam tot het afleggen van een getuigenis. Een getuigenis op grond van hooren-zeggen, dat wil zeggen: een weergave van wat men uit den mond van een wezenlijke getuige heeft gehoord, kent het Talmudisch recht niet. Zóó sterk stond men op dit uitsluitend ooggetuigenis, dat zelfs de meest voor de hand liggende conclusies uit wat men gezien had, niet werden toegelaten. Men zei b.v. tot de getuigen, in de waarschuwing om niets dan de feiten te geven: „Misschien hebt ge slechts gezien, dat de een den ander volgde, beiden verdwenen verderop, ge liept hen achterna en vond den vervolger met een van bloed druipend zwaard in de hand, terwijl de vervolgde rochelend op den grond ligt. Wanneer ge slechts dit gezien hebt, hebt ge niets gezien."

Ook in het Talmudische recht vallen getuigenis en aanklacht samen. Een openbare aanklager is aan het Talmudisch recht vreemd. De misdaad moet zijn aanklager vinden in ieder, die vol rechtvaardigheidszin getuige ervan is. En zoo iemand, het meest verbitterd als hij was door het zien van het misdrijf en het meest overtuigd van de schuld van den veroordeelde, moest ook bij diens terechtstelling als beul optreden.

W. R. S.

UIT DE SCHRIFT

Geloofsrust in den nood der tijden.

„.... dit weet ik, dat God met mij is".
„Ik vertrouw op God, ik zal niet vreezen"; ....
Psalm 56: 10b, 12a.

Is dat niet... nu ja, een beetje erg overmoedig van David?

Hij ervaart immers aan den lijve, wat dat woord beteekent: „de nood der tijden".

Lees het opschrift van dezen psalm maar: „toen de Filistijnen hem te Gath gegrepen hadden"... en ge weet David in een der donkerste perioden uit den bangen, langen lijdensweg van Gibea Sauls naar Ziklag.

Hij, de intieme vriend van den kroonprins, de uitverkorene van Israëls sterke helden, de gunsteling der hofkringen, vlucht heen voor Sauls haat, ver van vrouw en vaderstad, van huis en familie — moe en schichtig, als een afgejaagd hert, zwerft hij om, door de woestijnen en de bosschen heen, tot hij eindelijk de grenzen van den Filistijnschen staat overschrijdt, en koers zet naar Gath, waar koning Achis, Israëls erfvijand, resideert, — in de hoop, dat deze er belang in zal zien, den door Saul vogelvrij verklaarden schoonzoon aan zich te binden.

Maar David heeft niet gerekend op de afgunst en de vijandschap der Filistijnsche autoriteiten, die den slag niet vergeten zijn, door den zoon van Isai aan hun onoverwinlijke, Goliath, toegebracht, en daarmee aan het prestige van hun natie... hoor hem klagen:

„Zij rotten samen, zij versteken zich, zij letten op mijn sporen, al loerend op mijn leven". (vs 7, vert. Prof. Noordtzij.)

Ten slotte grijpen ze hem en voeren hem gevangen voor hun koning, met de aanklacht: hier staatsvijand No. 1 — maak hem in uw eigen belang onschadelijk!

Dat is de onrust van het heden, te midden waarvan David leeft... dat doet het uit zijn geprangde hart barsten: „zijt mij genadig, o God, want de mensch zoekt mij op te slokken..." het is geen wonder, dat de vrees hem bekruipt.

— En tóch... wat is het wonderlijk met het geloof! heel dit lied is één mengeling van klagen en jubelen; als David ziet op de menschen, dan bezwijkt hem het hart van vrees en benauwdheid; maar ziet hij op God, dan grijpt hij moed — dan komt hij tot het paradoxale van het geloof, want zijn hart zingt: „Ten dage als ik zal vreezen, zal ik op U vertrouwen!" en is dat haast niet ongerijmd? vreezen — en toch tegelijk vertrouwen! vreezen, dat is heel ver van God af zijn, Zijn hand niet voelen — en vertrouwen, dat is heel dicht bij den Heere toeven, veilig aan Zijn hand voortgaan.

Maar zoo is het toch met David, hij weet, en belijdt het: „Gij hebt mijn omzwerven geteld!"

Hij weet: de HEERE kent mij en ziet mijn ellende aan, Hij heeft de dagen geteld, in welke ik omzwierf, afgebeuld en verdrietig, opgejaagd en angstig, over heete vlakten en door dicht kreupelhout heen; Hij heeft op mij neergezien, als ik in het nachtelijk donker licht en onrustig slapende in een rotsspelonk wakker schrok, en mijn moedeloosheid, mijn verdriet niet meer bedwingen kon, maar in tranen uitbarstte — neen, Gij vergeet mij, armen zwerver, niet — Gij .... en nu komt David, echt-dichterlijk, op een gedachte: hij heeft zoo even het woord „omzwerven" gebruikt; dat brengt hem op een woordspeling: „leg mijn tranen in Uw flesch!" het Hebreeuwsch woord voor „flesch" is n.l. bijna gelijkluidend aan dat voor „omzwerven" — zijn ze niet in Uw register, dat boek voor Uw aangezicht, waarin Gij alles opteekent wat geschied is, geschiedt of nog geschieden zal —?

En als David daaraan denkt, dan ligt de vrees onder, heelemaal onder — dan vlucht de onrust heen: wat vijanden! hij heeft een Verdediger, Die machtiger is dan al hun loeren en azen op hem — heel die horde ziet hij achteruitdeinzen:

dit weet ik, dat God met mij is!

* * *

„Een gouden kleinood" staat er boven dezen psalm; de nieuwere theologische wetenschap laat dit onvertaald, omdat zij de afleiding er van niet weet thuis te brengen — maar al zou letterlijk deze vertaling niet juist zijn, is deze geloofszang niet een juweeltje in den keten der psalmen?

Dat is naar de werkelijkheid van het leven: te roemen in God, te midden van den nood der tijden.

Van het geloofsleven wel te verstaan.

De mensch, die buiten het geloof staat, kent dat wonder niet, dat over en door kloppende vrees heen zich rustig vertrouwend legt — die kan de vrees nog wel tot bedaren krijgen, maar alleen met de narkose van zijn fatalistischen levenskijk: 't zal wel meevallen, en als het tóch komen moet, nu dan rest je niets anders dan je te schikken.

Maar het geloof leert de dingen om zich heen anders zien: niet van den mensch, doch van God uit — en dan komt het tot rust, geloofsrust, in den nood der tijden.

Ja, is dat nu zoo, bij u en mij?

We doorleven een geweldigen tijd, met een zichdiep-ingravenden-nood — een tijd, waarin de waarden en de krachten van het leven-zonder-God zich naar voren dringen: hoe heerscht de maat der getallen, der massa's, der uitgestrektheden — de maat van vuist en zwaard, van vleeschelijk kunnen en geraffineerde techniek over deze aarde, vol oorlogen en geruchten van oorlogen — zich heenpersend naar den tijd, waarin de wereldmacht, onder het diktatorisch régime van den antichrist, heerschen zal over de arme, zwakke gemeente van Christus!

Kennen we die geloofsrust?

Of zijn onze gesprekken over wat de harten beroert wereldgelijkvormig?

Praten we precies zoo angstig over de daverende dingen van den dag als de wereldsche menschen?

„Dit weet ik, dat God met mij is!"

Dat moet de onsterfelijke melodie zijn, diep in ons hart — de melodie, welke ons handelen en ons spreken beheerscht.

En dat kan alleen, als we dicht bij Jezus leven.

Wetend, dat het „God met mij" slechts wondere werkelijkheid wordt door het geloof in Hem, voor Wien het, in Zijn bloedzwaren lijdensgang, al meer gold: „God tegen Hem"! In Hem, Dien de Vader tot een zwerveling maakte op aarde, tegen Wien allen zich vereenigden, om Hem te slaan aan het kruis, en Zijn leven uit te blusschen in zwarte donkerheid...

Welk een geloofsrust: bij Jezus te schuilen, en in den nood der tijden te roemen: „ik ben verzekerd, dat geen schepsel mij scheiden zal van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere!"

Dit weet ik, dat God met mij is:

Als Jezus Zich in 't harte
te ruste heeft gezet:
laat eens een onweer komen,
dat deze rust belet:
al 't kwaad versmelt in vreezen
voor Zijn Wezen.

J. SMELIK.

De goedkoopste weg om Uw boekenkast aan te vullen met goede werken, is het winnen van abonné's op Uw weekblad DE REFORMATIE!

KERKELIJK LEVEN

Indrukken van de Generale Synode (VI.)

Perspolemiek.

Een mooi moment was dat, waarin de perspolemiek aan de orde kwam.

Groot gevaar was er, dat dit oogenblik aanleiding worden zou tot nieuwe polemiek, en dan over de polemiek of naar aanleiding van momenten uit den strijd der laatste jaren, welke momenten reeds min of meer in het vergeetboek waren geraakt. Tegen de voorgestelde conclusies had waarschijnlijk niemand, of anders een klein getal der aanwezigen, overwegend bezwaar. Daarover zou dus niet te veel te doen komen. Gevaar dreigde alleen uit een publiek debat. Te vreezen stond, dat de één dit punt, de ander weer een ander uit den strijd der laatste jaren naar voren zou brengen; dat daarna weer anderen van wal zouden steken met daartegenover te stellen gevallen en contra-argumenten. Op zichzelf zou dat nu weliswaar niet àl te veel gevaar opleveren, inzóóverre n.l. als de vergadering publiek was; men kon dan altijd in de pers nader ingaan op wat men recht zou willen zetten. Maar veel meerder solaes zou er wel niet overblijven. De debatten zouden gevaar loopen hoogst onaangenaam te zijn; dingen, die in de pers niet afgehandeld waren, konden allicht in de vergadering gebracht worden, al was 't maar bij wijze van illustratie, maar in een openbare vergadering zou dat een zeer onaangename stemming kunnen wekken, zonder dat er iets kon worden afgedaan. Bovendien is het verschijnsel der perspolemiek zeer gecompliceerd; de polemiek immers hangt grootendeels samen met allerlei verschijnselen of gebeurtenissen, die niet onder die rubriek vallen; en wat in de bladen behandeld wordt, staat niet los van wat in brochures of anderszins naar voren kwam. Ook staat het spreken van den één soms niet los van het zwijgen van den ander.

Een en ander zou allicht geen olie op de golven, maar nieuwen golfslag in het water gebracht hebben.

Daarom zijn we heel blij met de spontane aanvaarding van het door prof. Ridderbos gedane voorstel, om bij acclamatie de voorgestelde conclusies aan te nemen. Was dat, zooals iemand het dilemma stelde „een wonder van God", dan wel een „oogenblik van groote tragiek"? Het dilemma schijnt ons niet aanvaardbaar. Het schijnt ons een leiding Gods, waardoor een dreigend gevaar voorkomen is; het gevaar immers lag niet in de voorgestelde conclusies, doch in de misschien voorgenomen debatten. Wat in de pers is aangesneden, kan moeilijk buiten de pers om worden doorgepraat. Het synodelid, dat van bovengemeld dilemma uitging, merkte op, dat toch iedereen wel wist, hoe het met de polemiek stond. Wij daarentegen vreezen, dat er maar zeer enkelen zijn, die het goed weten, en die de zaak kunnen overzien naar haar achtergronden.

Contact met de „groep-Hoeksema".

Een enkele maal kwam ook de „groep-Hoeksema" — onzen lezers welbekend — op het tapijt. Ik belijd ootmoedig, dat dat van mijn kant gebeurd is. Alsmede, dat ik op den ingeslagen weg hoop voort te gaan. De eerste maal kwam deze groep ter tafel, toen het ging over mogelijkheden en karakter van een „oecumenische synode" (welk onderwerp nog nader moet worden ingedacht). De tweede maal, toen het ging over contact, te bestendigen, of ook aan te knoopen, met buitenlandsche kerken. Er was een lang lijstje ingediend, maar de Hoeksema-groep prijkte er niet op.

Zoowel bij het eene als bij het andere punt bleek — terecht — het streven aanwezig, om het contact zoo breed mogelijk te doen zijn.

Maar juist daarom meende ik te mogen en te moeten wijzen op wat ik kortheidshalve de „groep-Hoeksema" noem; officieel is de naam: „Protestantsche (of Protesteerende) Geref. kerk" in Amerika.

In enkele verslagen der synode is door een onbedoeld abuis de indruk gegeven, alsof de synode, nadat ikzelf in overweging had gegeven, ook met de Hoeksema-groep contact te zoeken, doch prof. Aalders zich daartegen verzet had, beslist had, op de lijn, die prof. Aalders voorsloeg, te gaan staan. Dat is niet het geval geweest — gelukkig ook niet. Dit alleen is er gebeurd: toen ik over de zaak de eerste maal sprak, vond de voorzitter het beter, dat de pers maar niet alles wat ik beweerd had, zou publiceeren; en de tweede maal, dat we maar van het onderwerp zouden afstappen. Wat het eerste geval betreft, verklaarde de voorzitter later, dat hij alleen voor misverstand beducht geweest was; hetgeen ik begrijpen kan, en daarom thans als aanleiding neem, om zonder gevaar voor misverstand mijn meening rustig op papier te zetten. En wat het tweede geval betreft: ik heb me niet verzet tegen een vooralsnog laten rusten van het onderwerp, omdat op dat oogenblik de kwestie van de oecumenische synode toch nog ter tafel moest komen. In een der eerste vergaderingen werd een lans gebroken voor de idee, dat men maar dadelijk die zaak zou beslissen. Gelukkig is daar bijtijds een stokje voor gestoken: daar is de kwestie veel te ernstig voor. Later is heel de aangelegenheid eener oecumenische synode maar ter bestudeering aan een deputaatschap overgedragen; met bepaling, dat het rapport tijdig vóór de volgende synode moet worden toegezonden. Ieder voelde, dat, al was 't alleen maar terwille van dreigend oorlogsmolest, van werkelijke uitbreiding van het contact met het buitenland voorloopig toch niet veel komen kan, en dat ook dáárom de kerken nog maar eens rustig

over een en ander moeten nadenken. Nieuwe mogelijkheden hebben steeds eenigen tijd noodig, zullen ze rijp overwogen kunnen worden. Overrompelen is een gevaarlijk ding; wie in het eene geval er tegen bezwaar heeft, moet zelf in een ander zich er voor wachten. Ik zelf had er bezwaar tegen, dat men die oecumenische synode zoo gauw wilde afhandelen; en daarom kan ik ook mijnerzijds er in komen, dat inzake de groep-Hoeksema men nog eens eerst wil nadenken.

Maar afstappen van het onderwerp doe ik niet; en ik hoop, dat de groep-Hoeksema evenmin de zaak als geëindigd zal beschouwen. Zou zij correspondentie met ons voorslaan, dan kan ze van steun wel verzekerd zijn. Ik zeg niet, dat dat veel beteekent; maar men moet nu eenmaal niet zijn spreken of zwijgen laten beheerschen door de vraag naar oogenblikkelijk succes. Zulk een diplomatie ware het tegenbeeld der profetie. Dat geldt ook voor de gemeenschap, die met ds Hoeksema zoo nauw verbonden is. Stel eens, dat een van haar uitgaand officieel voorstel tot het zoeken van contact bij ons met meerderheid van stemmen verworpen zou worden, wat geeft dat? Elkaars consciëntie opwekken is een broederdienst; een eventueel verkeerde reactie ligt voor rekening van wie ze zou aandurven.

Ik geloof trouwens nog niet, dat de Gereformeerde Kerken, werden ze eenmaal officieel voor een beslissing geplaatst, zoo'n verkeerde reactie zouden aandurven. Ze zouden, naar ik hoop, vooraf rustig willen overwegen wat pro en wat contra pleit.

Laat mij aanstonds mogen verklaren, dat onze kerken verkeerd zouden handelen, indien zij de groep-Hoeksema zouden passeeren, hetzij bij de bijeenroeping van een heusche oecumenische synode (d.w.z. een synode, die meer zou zijn dan een eerste samenkomst van met elkaar reeds correspondeerende kerken), hetzij bij het zoeken naar breeder contact met buitenlandsche instituten, dan tot nu toe plaats gevonden heeft.

In een openbare zitting heb ik er op gewezen — en ik beperkte me daarbij tot wat officieel en publiek bekend was — dat reeds volgens de eigen publicatie van de Chr. Ref. Church in Amerika (waarmee we reeds correspondentie onderhouden) ten tijde van de beslissing van Kalamazoo de groep, waar het thans over gaat, in de hoofdzaken gereformeerd was, zij het dan „met neiging tot eenzijdigheid". Nu, die laatste is ieder menschenkind eigen; dat kan dus geen bezwaar zijn, en roept juist tot samenspreking, opdat we elkaar mogen helpen strijden tegen dit kwaad.

Voorts: men gaat onwillekeurig vergelijken; ook dát zit ons allen in het bloed. Zouden we officieel weigeren, contact te zoeken met de Prot. Geref. Kerk in Amerika, dan zouden we toch moeten weten: waarom de een wel, de ander niet? We hebben contact met de Reformed Church in Amerika; en daaronder zijn heel wat gemeenten, die in alle opzichten trouw zijn aan de gereformeerde belijdenis; heel wat predikanten ook, aan wie ik zelf me verbonden weet door de alleraangenaamste kennismaking. Ik zou er niet aan denken, het contact te verbreken. Niettemin is het een publiek feit, dat deze kerk vrijmetselaars toelaat; en ik hoorde verzekeren, dat er ook wel predikanten zijn, die bij de loge zijn aangesloten; het werd verzekerd ook van Chr. Ref. zijde. Zouden we nu een oecumenische synode saamroepen, waarvan vrijmetselaars lid kunnen zijn, en ds Hoeksema weigeren? Een man, die voor de gereformeerde waarheid een zwaren strijd gevoerd heeft, ook binnen de Chr. Ref. Church? Voorbeelden gaven we in ons blad.

Prof. Aalders, die zich tegen het zoeken van nader contact uitsprak, en ten aanzien van wiens woorden door den voorzitter der synode niet gevraagd is, of de pers er wat voorzichtig mee wilde te werk gaan (waarom ik dan ook maar rustig er iets van doorgeef), prof. Aalders merkte op, dat de groep-Hoeksema zoo klein was, ongeveer als in Nederland de groep-Geelkerken. Afgedacht daarvan, dat — zooals ik tevoren had opgemerkt — „het in het aantal niet gelegen is", is de vergelijking met de groep-Geelkerken onjuist. Wat het getal betreft: ik weet niet, of prof. Aalders ds Hoeksema bezocht heeft; ik heb het wel gedaan, en heb meer dan één van de aan hem verbonden gemeenten en predikanten gezien. Ze is veel krachtiger dan de Geelkerken-groep. Ook heeft ze veel meer vitaliteit: ze ontwikkelt een eigen actie, neemt op het terrein van christelijke politiek, maatschappijvorming en vereenigingsleven een positie in, welke in Amerika en (het blijkt al meer) ook in Nederland velen tot jaloerschheid prikkelen mocht; en is, hoezeer ook sommige theologische moeilijkheden alsmede de bezwaren van een eigen theologische opleiding drukken, toch zéker in confessioneel opzicht met de Geelkerken-groep geen moment te vergelijken; ze staat aan den anderen kant, en komt meer en meer tot theologische bewustheid.

Zelfs over den persoon van ds Hoeksema is even door prof. Aalders gesproken. Ik weet alweer niet, of prof. Aalders ds Hoeksema ooit ontmoet heeft. Ik wel. En mijn oordeel wijkt van dat van prof. Aalders af. Bovendien acht ik het niet juist, de vraag of een bepaalde groep met ons mee mag spreken, te laten afhangen van een persoonsbeoordeeling. Menschen, die in werkelijkheid zijn zóó als prof. Aalders meent, dat ds Hoeksema is, zijn er overal. Wie een nog wel „oecumenische" (!) synode daarvan zuiveren wil, moet maar liever niet er aan beginnen.

Nu schrijft prof. Hepp in „Credo":

> Een lans werd gebroken om de Prot. Ref. Church (de kerk van Ds Hoeksema) mee op te nemen. Dit stuitte bij een van onze Amerikaansche broeders ter Synode op krachtig verzet. En de ander maakte er buiten de Synode geen geheim van, dat hij er evenzoo over denkt. Men behoeft er geen oogenblik over in twijfel te verkeeren: aan een oecumenische Synode, waarop de kerkengroep-Ds Hoeksema vertegenwoordigd is, blijven de plaatsen van de afgevaardigden der Chr. Ger. Kerk ledig. En die zeker niet alleen.
>
> Doch men kan er wel op gerust zijn: dit gebeurt niet.

De hier genoemde eerste broeder kan geen ander dan ds v. Dellen zijn. En dan kan de tweede geen ander dan dr Beets zijn. We zullen ons niet inlaten met de vraag, wat dr Beets buiten de synode gezegd heeft. Ik ben daar niet bij geweest. Wel was ik er bij, toen dr Beets in het Pantlind Hotel te Grand Rapids een vergadering presideerde, waarop door onderscheiden predikanten der Chr. Ref. Church en andere van de „Hoeksema-groep" van gedachten is gewisseld, en waarbij dr Beets in gebed en toespraak hartelijke woorden heeft gesproken. Dit laatste is publiek. Zeker is, dat in de vergadering der Sneeker synode niemand een woord van hem hoorde over de groep-Hoeksema. En wat ds v. Dellen betreft: was zijn verzet wel zoo „krachtig" als prof. Hepp meent? Ik vond, met alle waardeering, juist dit trouwens zeer korte gedeelte van zijn betoog gereserveerd. Een naam werd niet genoemd. Alleen werd gezegd, dat er (blijkbaar door mij) gesproken was over wat voor ds v. Dellen's besef een „scheurkerk" was. Nu, dat wisten we al. Maar ik had zelf vooraf al opgemerkt, dat ds v. Dellen nog vrij kort geleden de synode der Chr. Geref. Kerk in Nederland heeft bezocht. Men weet, hoe ik over dit instituut denk: m.i. mag het niet bestaan, en is er nog steeds reden te over, om de qualificatie van prof. dr H. H. Kuyper van destijds („scheurkerk") ter harte te nemen; aan den anderen kant evenwel wil ik, juist daarom, geen dag lang de schuld er van zijn, dat de broeders van die kerk van ons gescheiden blijven, temeer, omdat zij in dogmatisch opzicht op enkele theologoumena goede critiek kunnen oefenen. Dat zij verder gelaten voor wat het is. Maar voelt ds v. Dellen niet, dat het ons voor het onderhavige onderwerp weinig zegt, of de Prot. Geref. Kerk in Amerika in zijn oogen een scheurkerk is? Wij voor ons hebben ons niet het recht aan te matigen, over de kerkrechtelijke wendingen in het proces van Kalamazoo enz. te oordeelen. Wel mogen wij dit vragen: indien gij, ds v. Dellen, officieel een bezoek brengt aan de synode van die nederlandsche kerk, die volgens velen onzer een scheurkerk is, zoudt gij dan begeeren, dat wij bij de overweging der mogelijkheden van contact met buitenlandsche instituten van alle bemoeiingen in dezen afzagen onder den drang van het felt, dat gij op Uw standpunt de groep-Hoeksema een scheurkerk noemt? Indien Gij — en wij laken dit geen oogenblik — in Nederland een kerk bezoekt, die wij scheurkerk noemen, zouden wij dan niet omgekeerd evenveel vrijmoedigheid mogen gebruiken? Ds v. Dellen kan — ik vertrouw dit ten volle — hierop slechts bevestigend antwoorden.

Want laat me precies zeggen, hoe ik er over denk: een oecumenische synode mag geen anderonsje worden, maar moet een vergadering voor Gods aangezicht zijn. Het kan de bedoeling van niemand zijn, er een zaakje van goede vrienden van te maken, en de vraag, wie wel en wie niet in aanmerking komt, te laten beslissen door overwegingen als: you are a nice fellow. Als het dien kant uit moet, dan krijgen we geen oecumenische synode, maar een bijeenkomst van anders niet zoo gauw bijeen te krijgen goede vrienden.

Prof. Hepp schrijft: het is zeker, dat, als de Hoeksema-groep mee doet, de plaatsen der afgevaardigden van de Chr. Ref. Church leeg zullen blijven. Ik zou in alle vriendelijkheid willen vragen: hoe weet U dat? Heeft de SYNODE van de Chr. Ref. Church dat al uitgemaakt? Zoo ja, dan is ze gauwer klaar dan onze synode, die — terecht — gezegd heeft: we moeten er nog eens over slapen. Hebben de aanwezige AFGEVAARDIGDEN van Sneek 1939 het gezegd? Maar zij zelf zullen de eersten zijn, om te verklaren: wij zijn de kerk niet, doch alleen maar haar dienaren? Bovendien: het is reeds opgemerkt, dat zoo'n voorgenomen oecumenische synode alleen maar consulteerend karakter heeft. Ze kan geen bindende uitspraken doen, althans niet, als het een vergadering is, zóó als men ze heeft ingedacht in voorloopig overleg. Maar wie zou het nu voor God durven verantwoorden, de amerikaansche broeders, die over het brandende probleem der gezindheid Gods met betrekking tot de concrete wereld ook theologisch een veelszins uitgebreide litteratuur hebben gepubliceerd, en die vóór 1924 in de Chr. Ref. Church veelszins goede bijdragen tot den opbouw dier kerk hebben geleverd, uit te sluiten van een gesprek, van een elkaar raadplegen? Dacht men soms, dat al de anderen, die men wel vragen wil, daarover al uitgedacht waren? Of dat ze niets meer konden leeren? Wij zelf willen in een consulteerende vergadering graag luisteren (b.v. inzake 't verbond) naar de opinie van anderen, met name naar de niet-polemische uiteenzettingen der Ned. Chr. Geref. kerkleiders. Zoo kunnen anderen (evenals wij zelf) wel luisteren naar wat Hoeksema te zeggen heeft. Breng de menschen bij elkaar; de Barthiaansch „angehauchten" kunnen best nog het een en ander er bij opsteken! De herders van vrijmetselaars ook! God beware ons voor myopie.

Prof. Hepp schrijft nog meer: Ook andere plaatsen blijven leeg, als Hoeksema een stoel krijgt. Misschien bedoelt prof. Hepp de plaatsen van gasten. Dat kan. Indien collega Hepp met opinies van enkele personen in dezen bekend is, wil ik graag ook voor mijzelf nadere informatie geven. Ze is deze: indien het blijken zou, dat men een geweldig ding als een oecumenische synode zou laten bedisselen (wat ik nog niet

(Zie vervolg blz. 14.)

Een vader begraaft zijn zoon . . . [1])

Mijn dierbaar kind! Het is met groote zorg en innige droefheid, dat ik de pen opneem om je deze regels te schrijven. Ik voel dat ik niet lang meer zal leven en durf daarom niet wachten met dezen brief, schoon het schrijven daarvan mij zwaarder valt dan ik kan zeggen. Als ik terugzie op mijn levensweg, dan moet ik verklaren met Jakob: ik ben geringer dan de weldadigheid en trouw, die Gij aan uw knecht gedaan hebt. Reeds in mijn jeugd heeft de Heere Zich als de trouwe Verbonds-God aan mij doen kennen, Hij gaf mij het geloof om al Zijn weldaden aan te nemen. Die weldaden waren vele! Als wij soms bij het huisorgel den psalm zongen: Vergeet niet één van Zijn weldadigheden, dan schoot mij het gemoed vol. Zeker, ik heb zorg gekend, toen ik als klein zakenman achter de kar liep. God schonk mij echter in je moeder een kostelijke gade, zij was niet één van die moderne vrouwen, die vrees hebben voor het kinderbed, die veel eischen en weinig geven, zij was een ware Manninne en zij is nog mijn Hulpe in mijn levensavond. Ik weet wel, dat het tegenwoordig in de kringen, waar jij wel vertoeft, mode is, te smalen op die sloofjes, maar de Schrift zegt: wie zulk een vrouw gevonden heeft, heeft een goede zaak gevonden en hij heeft een welgevallen getrokken van den Heere. Haar zachtmoedige en stille geest heeft haar weleens belachelijk gemaakt bij de menschen, maar was kostelijk voor God. Toen later de Heere ons bedrijf zegende en ons vermogen deed wassen, hebben wij dat alles uit Zijn Hand aangenomen. Wij hebben den Heere niet eerst rekenschap gevraagd van de wijze, waarop het Hem behaagt Zijn schatten over de menschen te verdeelen, maar wij hebben met Hanna en Maria Zijn Naam geloofd: De Heere maakt rijk! Al heeft er ook bij uw vader en moeder aan het leven der dankbaarheid veel ontbroken, toch mogen wij zeggen met den apostel: door de genade Gods ben ik dat ik ben. God heeft uw vader bewaard en staande gehouden, zoodat ik met een verbroken hart mag danken: ik ben van mijn God niet goddeloozlijk afgegaan. De Heere schonk ons in uw broeder en zuster twee huwelijkspanden, die met ons een even dierbaar geloof deelachtig zijn. Alleen gij, mijn oudste, het begin mijner heerlijkheid en het begin mijner sterkte, gij zijt de smart van ons leven geworden. Je waart altijd een sentimenteel ventje, zooals men dat uitdrukt, je hadt altijd erg veel medelijden met je zelf en erg veel met jezelf op. Maar je vader in de ziel te grieven en je moeder op het hart te trappen, daar kon je sentimenteel zieltje wel overheen. Dat je maatschappelijk mislukt bent, twaalf ambachten en dertien ongelukken gehad hebt, kan ik je vergeven. Ik heb met vreugde voor je gewerkt, ook toen verval van krachten mij tot ruslen maande, ik heb voor je vrouw gewerkt, die je wel trouwen maar niet onderhouden kondt, ik zou voor je kinderen gewerkt hebben, maar helaas die hebt jullie niet gewild. Dat alles was mij niet te veel. O, dat ik het had mogen beleven, dat je als de Verloren Zoon waart teruggekeerd, hoe had mijn ziel gejubeld; deze mijn zoon was dood, maar is weder levend geworden! Maar jij verachtte het beste kleed, een uniform noemde je dat. Mijn Kind, ik sta nu met den voet in het graf. Straks zal je zeggen: de mortibus nil nisi bene, want je doet graag dik! Laat ik je nog eenmaal mogen waarschuwen. Jullie praat tegenwoordig weer over genade, alsof genade een toevlucht zou bieden aan een verbondsbreker. Laat ik je zeggen, dierbaar Kind, dat er geen genade is die ons leert de weldaden Gods te verachten. Genade leert ons één ding: de weldaden aan te nemen met een kinderlijk hart. Mijn zoon, hoewel bitterlijk bedroefd van ziel, ben ik toch niet gansch zonder hoop voor je. Niet, omdat je au fond een goede jongen bent en het toch zoo best bedoelt. Neen, je bent een slappe, eigenwijze jongen, een ongeloovig en ongehoorzaam kind. Maar er is iets, dat jij honend — God moge je deze lastering vergeven — het systeem van den Burgerlijken Stand noemt. Gods Woord noemt dat Het Verbond. Aan dien Verbonds-God, in Wiens driemaal heiligen Naam je bent gedoopt, draagt je stervende vader je op! Daarin is al mijn lust, hoewel Hij het nog niet deed uitspruiten.

N. B.

1) Naar aanleiding van het boek van H. M. van Randwijk: Een zoon begraaft zijn vader. Uitgave G. F. Callenbach N.V., Nijkerk.

gelooven wil) onder het aspect van onze naaste goede vrienden en bekenden, en indien men officiëel de groep-Hoeksema zou willen uitsluiten, dan zou mijn plaats wel eens leeg kunnen blijven; en ik hoorde, dat men er over denkt, de hoogleeraren van Kampen en Amsterdam als gast te doen inviteeren. Want tegen allen clubgeest dient gewaakt te worden. En ik ben hartgrondig overtuigd, dat zoowel de Chr. Geref. Kerk van Nederland dient te worden gevraagd (althans zoolang men blijft vasthouden aan het voorloopig gestelde doel), als ook de groep-Hoeksema, die voor wat de trouw aan de gereformeerde belijdenis betreft, dichter bij ons staat, dan menigeen, dien we wèl zullen zien komen, als de eerste in ruwe omtrekken aangegeven plannen doorgang zullen vinden. Bovendien: 't is niet de vraag, wie eventueel zou weigeren, doch wie naar goede orde een uitnoodiging hebben moeten.

Prof. Hepp schrijft nòg iets. Men behoeft, zoo lees ik, zich niet ongerust te maken; blijkens het verband bedoelt hij: niet ongerust, dat de Hoeksema-groep zou worden gevraagd. Ik weet niet, inhoeverre prof. Hepp hier een vermoeden uitspreekt, dan wel inhoeverre zijn voorspelling op goede gronden berust. Zeker is, dat de synode van Sneek nog geen enkele vingerwijzing in een of andere richting gaf, en dat we over het heele problemencomplex nog vrije discussies te wachten hebben. Ook prof. Hepp zal, evenals wij, erkennen: wij zijn de synode niet, doch alleen maar dienaren der kerken. En de deputaten voor buitenlandsche kerken zijn ook maar dienaren, en geen heerschers. En als prof. Hepp meent, dat er zijn, die zich ongerust maken, als ds Hoeksema wèl mee gerekend werd, dan wil ik wel verklaren, dat ik me ongerust zou maken, als hij officieel en bewust werd uitgesloten. Omdat, nog eens, dit niet zou pleiten voor onzen waarheidszin, noch voor onze trouw aan de confessie, voorzoover deze trouw zich wel gedwongen ziet, vergelijkingen te treffen tusschen instituten, die in de tucht slapper en andere, die in dit opzicht strenger zijn, en getrouwer.

Laat ons niet vooruitloopen. Er dreigt zooveel gevaar van verslapping, dat we wel allen mogen bijeenvergaderen, die daartegen strijden. Ik sprak hierboven over vrijmetselarij. Welnu, juist onder het schrijven van dit artikel bereikt me volgend stuk:

310 Burgess Place Clifton, New Jersey U.S.A.,
23 September 1939.

Hoog Geachte Broeder in den Heere: —

Bij het inzien van den Almanak van Die Gereformeerde Kerk in Suid Afrika vir die jaar 1939, zie ik dat er 'n „Deputaatskap om volgende Sinode nader te rapporteer oor die Vrymesselary" (Art. 84) is benoemd.

Als redakteur van „The Christian Cynosure", 'n maandblad uitgegeven door de National Christian Association hier in de Vereenigde Staten van Noord Amerika, dat geheel gewijd is aan de bestrijding van de Vrijmetselarij, stel ik innig belang in de werkzaamheden der Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika te dezen opzichte.

De „National Christian Association" bestaat uitsluitend voor dat doel en is niet iets nieuws, maar heeft dien strijd reeds vijfenzeventig jaren gevoerd.

Alhoewel er personen verbonden zijn aan deze vereeniging, die niet bij de Gereformeerde Kerken behooren, toch ontvangt zij haar grootsten steun van de mannen der Reformatie. Ook schrijver dezes is niet slechts bij opvoeding of kweeking — maar bij overtuiging Gereformeerd.

Reeds voor jaren mocht ik strijden hier in Amerika voor een TERUGKEER TOT DE GEREFORMEERDE BEGINSELEN. Behalve artikelen in enkele der Gereformeerde Kerkbladen, zooals „The Banner" en „Wachter" der Chr. Ger. Kerk, „The Leader" (nu „The Intelligencer-Leader") der Reformed Church in America, „Christianity Today" der Orthodox Presbyterianen en op verzoek van Dr K. Schilder van Kampen, Nederland, nu ook een serie voor „De Reformatie" (wordt binnenkort gepubliceerd, K. S.), werden ook verschillende vlugschriften, ten doel hebbende het zuiveren van onze Gereformeerde Kerken van dwaalleeringen daarin geslopen, in het licht gegeven. Onder laatst genoemde ook een pamphlet getiteld: „Freemasonry Antithesis of the Christ". Dit is nu reeds in de tweede druk.

Verleden jaar mocht ik een vereeniging tot stand brengen in Engeland ter bestrijding der Vrijmetselarij, sprak ook te Edinburgh, Schotland op het Calvinistisch Congres, trad in Nederland op in verschillende plaatsen en stelde mijzelf voorts in contact met de Europeesche leiders van het Calvinisme, zooals: Prof. Lecerf van Parijs, Drs Aalders van de Vrije Universiteit te Amsterdam en Schilder van Kampen, Buffinga van Rotterdam, Sebestjen van Budapest, Dr Kuyper van Bloemendaal, Ds Jansen van den Haag (van Leger en Vloot), enz., enz.

Al dit slechts bij wijze van introductie en niet van zelfaanprijzing; alleen om U te toonen welke de strijd is, welke wij hebben aangebonden in den Naam des Heeren, als Wachter op Zion's muren.

Dit schrijven heeft ten doel U de hulp aan te bieden welke de National Christian Association U kan geven in de verspreiding van vrije lectuur tegen alle met eeden verbonden geheime genootschappen. Voorts om Uw aandacht te vestigen op ons maandblad waarvan wij U een vrij exemplaar hopen te zenden ter inzage, maar ook om den onderlingen band welke er tusschen U en ons als Calvinisten bestaat, te sterken en ook om Uw zedelijken steun in te winnen voor onzen strijd ter zuivering der Kerk.

Wij belijden te gelooven in EEN HEILIGE ALGEMEENE CHRISTELIJKE KERK, niet waar? Uw strijd is de onze en de onze ook de Uwe. En alhoewel landen en zee-en ons van U scheiden, toch willen we op deze wijze den band der Christelijke gemeenschap doen voelen.

Gaarne willen we vragen, die U ons mocht stellen, beantwoorden. Vooral in deze dagen van beroering op alle terrein des levens is het noodzakelijk, dat de Kerk van Jezus Christus zich openbaart als levend getuige.

Met broeder groeten en heilbede de Uwe in Zijnen dienst:

GERARD M. VAN PERNIS.

Predikant bij de Gereformeerde Kerk
te Clifton, New Jersey, U.S.A.

Een klein bewijs, dat er op het oogenblik in de wereld, ook in de kerkelijke samenleving, wel wat beters te doen is, dan elkaar uit te sluiten op grond van enkele losse uitspraken inzake een probleem als de gemeene *gratie*, waarover, tenzij wat de *grondgedachte* betreft (Gods welbehagen in het kreatuurlijke leven) onder de gereformeerden nog volstrekt geen communis opinio bestaat, en waarbij het nog maar gebleven is bij enkele in zichzelf en ook onderling vaak tegenstrijdige pogingen tot het onder woorden brengen der openbaring Gods.

Ik hoop daarom, dat de Prot. Ref. Church twee dingen zal doen: in Amerika de hand der verzoening uitsteken, en den Geref. Kerken van Nederland intusschen correspondentie voorstellen. Want deze kerken bestaan gelukkig niet bij de gratie van een deputatenregeering, hebben zich niet in te laten met amerikaansche kwesties, evenmin als de Chr. Ref. Church het deed ten aanzien van de verhouding Geref. Kerken—Chr. Geref. Kerk in Nederland, en zullen toch uit eigen oogen willen zien.

Het gaat in spreken en zwijgen niet om succes, maar om zegen, en daartoe in eerster instantie ook om het ontlasten van de consciëntie. Mede daarom schreef ik dit artikel. Ik wacht daarop voorloopig geen „succes". Ik ben evenwel ten aanzien daarvan wèl verzekerd van Gods zegen. Op den duur geeft deze ook succes.

K. S.

Mededeeling.

Naar aanleiding van een meeningsgeschil, dat tusschen hen gerezen was ten aanzien van wat in „De Heraut" no. 3971 (29 Nov. 1936) en daarna in „De Reformatie" geschreven is, hebben ondergeteekenden één dezer dagen over en weer hun standpunt uiteengezet. Deze uiteenzetting heeft er tot onze blijdschap toe kunnen leiden, dat het tusschen ondergeteekenden dienaangaande gerezen geschil tot wederzijdsch genoegen als geëindigd kan worden beschouwd.

Dr H. H. KUYPER.
Dr K. SCHILDER.

De scheuring in Amerika.

Nu de generale synode van Sneek haar zittingen gedurende eenigen tijd heeft moeten onderbreken, teneinde de „groote stukken" vooraf in de commissies te kunnen laten afhandelen, zal ik trachten, mijn reeks te heropenen. Onder het voorbehoud, dat ik de vrijheid heb, desnoods hier en daar te onderbreken, want de arbeid, die in de commissie der synode betreffende de „meeningsgeschillen" ook van mij gevraagd wordt, zal me toch het werk wel bemoeilijken.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat ik aan ds Zwier de vraag stelde, hoe naar zijn meening de uitspraak van de synode van Kalamazoo nu officieel te lezen was. Letterlijk sprak die synode niet meer uit, dan dat er behalve de zaligmakende genade Gods ook een zekere „*gunst of genade Gods is, betoond aan zijn* schepselen in het algemeen". In de inleiding van deze formule evenwel werd ook gerept van „een gunstige gezindheid Gods jegens de menschheid in het algemeen". Mijn vraag was nu, of die „gezindheid" ook te rekenen viel tot de officieele belijdenis der synode, ja, dan neen.

Ds Zwier was zoo vriendelijk, op mijn vraag te antwoorden. Voor we verder gaan, is het dus noodig, zijn antwoord op te nemen. Ik verwijs daarvoor naar „Perspschouw".

K. S.

Doel van Theologische Faculteit en Theologische Hoogeschool.

Prof. Dr H. H. Kuyper kwam Donderdag 28 Sept. j.l. te Sneek ook weer met het oude zeggen, dat het doel eener Universiteit was de wetenschap, en dat van de Theologische Hoogeschool opleiding, alsof deze twee aan beide inrichtingen ooit te scheiden zouden zijn, en niet onafscheidelijk vereenigd waren, althans wat de Theologie in waren zin betreft, en alsof niet èn de Hoogeronderwijswet het anders bepaalde, èn Dr A. Kuyper Sr en Dr H. Bavinck het allang anders voorgesteld hadden.

Art. 1 van de Hoogeronderwijswet luidt: „Hooger onderwijs omvat de vorming en voorbereiding tot zelfstandige beoefening der wetenschappen en tot het bekleeden van maatschappelijke betrekking, waarvoor eene wetenschappelije opleiding vereischt wordt".

Geene scheiding derhalve hier tusschen wetenschapsbeoefening én opleiding, maar verbinding. Hooger onderwijs omvat de vorming en voorbereiding niet alleen tot zelfstandige beoefening der wetenschappen, maar ook tot het bekleeden van maatschappelijke betrekkingen, waarvoor eene wetenschappelijke opleiding vereischt wordt. Beide gaan hand aan hand. Het is hierbij niet: òf... òf, maar: én... én.

En terecht.

God heeft het leven zoo geschapen en geordend, dat kennen en kunnen nauw aan elkander verbonden zijn, het kennen voor het rechte kunnen vereischt wordt, en het rechte kennen tot beter kunnen in staat stelt.

Het Doopersche dualisme loochent dit verband, en acht daarom wetenschappelijke opleiding voor den dienaar des Woords niet noodig. Maar de Gereformeerde beschouwing heeft altoos dergelijke dualistische gedachte verworpen, en de wetenschappelijke opleiding van de dienaren des Woords als regel gesteld.

Reeds in den Heidelbergschen Catechismus wordt als inhoud van het vierde gebod aangegeven: dat de scholen onderhouden worden, antw. 103. En hij heeft daarbij in de eerste plaats het oog op scholen tot opleiding voor de bediening des Woords.

In dien geest werd ook bij het „beding" bepaald, dat men niets mocht laten vallen van den eisch van wetenschappelijke ontwikkeling, en verklaarde men van deze ontwikkeling, en voegde er tot nadere bepaling aan toe: „die steeds door de Gereformeerde Kerken gesteld is". Als ter versterking zeide men in 1893 daar nog bij: „de vorming door de wetenschappelijke studie der Theologie".

Geene tegenstelling dus tusschen wetenschapsbeoefening en opleiding, maar onafscheidelijke verbinding, en wel krachtens Gods schepping en regeling van het menschelijke leven.

Geen Doopersch dualisme, zooals dat in het stellen van wetenschapsbeoefening en opleiding tegenover elkander of los naast elkander, nog nawerkt en uitkomt, maar Gereformeerd ook in zijn wetenschaps- en opleidingsbeschouwing.

Wetenschapsbeoefening en opleiding zijn niet van elkander te scheiden of zonder de nauwste verbinding naast elkaar en tegenover elkander te stellen, en ten minste niet op het gebied der wezenlijke Theologie. Naarmate hier de wetenschap beter beoefend wordt, grondiger, degelijker, de wetenschap der Theologie, naar die mate wordt ook te beter opgeleid tot de bediening des Woords. De beste opleiding vordert hier de beste wetenschapsbeoefening.

Ook de eischen en de praktijk van het leven maken het beweren van beoefening van wetenschap los van opleiding, en omgekeerd, louter leeg gepraat en inhoudloos woordengeschermm. Eene school of universiteit enkel voor beoefening van wetenschap, zonder tevens opleidingsinstituut te wezen, is onmogelijk, kan niet bestaan. Daarvoor geven de menschen hun geld niet. En daarheen begeven zich geen studenten. Hoeveel wordt er ook tegenwoordig geklaagd, dat Hoogescholen en Universiteiten niet genoeg opleiding geven.

In de Tweede Kamer sprak Dr A. Kuyper Sr in Dec. 1897: „Bij de Universiteit moet onderscheid gemaakt worden tusschen haar tweeledig karakter, als zijnde in de eerste plaats eene school voor de opleiding van studenten voor beroepen in het leven; en als hebbende in de tweede de roeping om te zijn, als ik het zoo mag uitdrukken, een groot-laboratorium voor de wetenschap". Ook Dr A. Kuyper Sr scheidt dus niet wetenschapsbeoefening en opleiding aan de Universiteit, noch stelt hij die naast of tegenover elkander, maar hij verbindt die ten nauwste, al onderscheidt hij ze, en stelt als eerste doel der Universiteit opleiding voor beroepen in het leven.

Met hersenschimmige, van het leven losgemaakte, ongereformeerde, voorstellingen vorderen we niet. Zij doen schade, en moeten verworpen worden. „Wie eenig besef heeft van de ontzaglijke uitbreiding der wetenschap in den tegenwoordigen tijd, weet, dat al onze Universiteiten hoe langer hoe meer in vakscholen uiteenvallen, die bijna door geen anderen dan een uitwendigen band nog eenigszins met elkander vereenigd zijn", schreef Dr H. Bavinck reeds vóór 40 jaar, in 1899, „Het recht der Kerken en de Vrijheid der Wetenschap", blz. 35. En sedert is het er in dat opzicht niet beter op geworden.

En daarom weg met die ongereformeerde, Doopersche, tegenstelling: eene Universiteit is er voor de beoefening van wetenschap, maar de Theologische Hoogeschool voor de opleiding. Zij is onjuist en onwezenlijk, in strijd met de waarheid en werkelijkheid. Juist ook het verzet van den kant der Vrije Universiteit tegen de instelling van het promotierecht aan de Theologische School te Kampen kan doen zien, dat het aan de Vrije Universiteit maar niet gaat om de wetenschap. Men ziet ook hierbij op mogelijke practische gevolgen dier instelling mede voor de Vrije Universiteit. In de geuite vrees van Prof. Dr H. H. Kuyper op de Synode op 28 Sept. j.l., voor schade van de vermeende belangen der Vrije Universiteit, en in zijne vreesaanjaging dienaangaande, waarover ik schreef in mijn artikel „Het beding" enz., komt dat duidelijk uit.

Theologische Faculteit der V.U. en Theol. Hoogeschool zijn in wezen dan ook niet verschillend, maar als onderwijsinrichtingen aan elkander gelijk van karakter. Zij zijn verschillend in hare verhouding tot de Gereformeerde Kerken. En zij zijn onderscheiden in bestuurders, en in andere bijkomstige omstandigheden. Maar zij zijn eigenlijk niet eens aan elkander ongelijk in bronnen voor onderhoudskosten. Want de uitgaven voor de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit komen evenzeer als die voor de Theologische Hoogeschool te Kampen grootendeels uit collecten van de Gereformeerde Kerken. Doch in karakter als onderwijsinrichtingen zijn zij niet wezenlijk onderscheiden. „Het is onjuist", schrijft Dr H. Bavinck, „dat een Theol. faculteit er alleen zijn zou voor de wetenschap, en een Theol. School alleen voor de opleiding. Beide zijn niet te scheiden, noch in de theorie noch in de werkelijkheid. Eene Theol. School kan naar den eisch der Geref. beginselen niet waarlijk en ten volle opleiden tot den dienst des Woords, tenzij zij ook in wetenschappelijken zin de Theologie beoefene. En eene Theol. faculteit kan de Theologie niet beoefenen en doceeren, tenzij zij van het begin tot het einde ook

rekening houde met het practisch doel, waarvoor de studenten zonder uitzondering en zelfs in de eerste plaats de hoogeschool bezoeken, n.l. straks werkzaam te zijn in den dienst des Woords. Meer dan tijd is het daarom, dat heel deze tegenstelling verdwijne. Of een Theol. School of eene Theol. faculteit in waarheid een wetenschappelijk karakter draagt en goede leeraren vormt, hangt niet daarvan af, of ze een school of een faculteit zijn, maar hangt af van het gehalte der Hoogleeraren en der studenten", „Theologische School en Vrije Universiteit", 1899, blz. 46/47. Ondanks dit reeds vóór 40 jaren geschreven werd, hebben de redevoeringen ter Synode op Donderdag 28 Sept. j.l. kunnen doen zien, hoevele Professoren en Doctoren en anderen nog in hun denken door deze verkeerde tegenstelling beheerscht worden. „De Theol. School... mag zich volstrekt niet alleen bezig houden met de practische opleiding tot den dienst des Woords, maar moet daartoe, volgens de uitdrukkelijke bepaling der kerken, zich ook toeleggen op de wetenschappelijke beoefening der Theologie", blz. 62. „...evenmin wordt de Theol. School voor de taak, om de Theologie wetenschappelijk te beoefenen, daardoor minder bekwaamd, wijl zij een eigen inrichting der kerken is in bovengenoemden zin", blz. 63, d.i. in dezen zin, dat zij „door de kerken opgericht is, door haar onderhouden en verzorgd wordt, en dan voorts op eigen terrein en binnen eigen kring een bijzonder karakter draagt, een eigen leven leidt en eene zekere mate van zelfstandigheid bezit", blz. 43. „Tot het wezen eener Theol. School behoort ook niet, dat zij door eene kerk wordt opgericht. Zij kan even goed gesticht worden, en is menigmaal ook door de Overheid gesticht, en natuurlijk ook door particulieren. Het wezen van eene Theol. School ligt alleen daarin, dat zij op zichzelve staat, zonder verband met de andere faculteitswetenschappen aan eene Universiteit", Dr H. Bavinck, „Het Recht der Kerken", enz., blz. 34. (Spatieering van mij, S. G.)

Daarom bezit de Theologische Hoogeschool te Kampen in zichzelve evenzeer het recht om hare studenten na een behoorlijk goed afgelegd examen te promoveeren tot candidaat in de Theologie en tot doctorandus en tot doctor in de Theologie, als de Theologische Faculteit aan de Vrije Universiteit. Dat recht ontleent zij niet aan de Kerken, evenmin als de Theologische Faculteit dat recht ontleent aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, en evenmin als de Theologische Faculteiten der Rijksuniversiteiten dat recht ontleenen aan den Staat of de Overheid. Dat recht hebben hare Hoogleeraren in zichzelven als mannen van wetenschap en doctoren in de Theologie. En als college van Hoogleeraren oefenen zij dat recht uit bij de promotie hunner studenten tot candidaat in de Theologie, en zouden zij dat doen bij de promotie dier studenten tot doctorandus en doctor in de Theologie. Maar natuurlijk moeten de Kerken eerst toestemming en opdracht aan die Hoogleeraren of het College van Hoogleeraren verleenen om aan hare School dat hun recht uit te oefenen, evenals de Overheid aan de Hoogleeraren of de Faculteiten harer Universiteiten eerst toestemming en opdracht verleenen moet om van hun recht tot promoveeren (tot candidaat, doctorandus, doctor) aan hare Universiteiten gebruik te maken. En zoo ook ten aanzien der Vrije Universiteit.

De zaken liggen hier zoo eenvoudig.

Vreemd, dat zelfs vele Professoren en Doctoren hierin de dingen niet recht schijnen te kunnen zien, en zeggen: de kerken kunnen het recht tot promoveeren niet verleenen, want dat bezitten zij niet.

Dat zeide ook de Synode te 's-Gravenhage in 1914, geleid door mannen als Dr A. Kuyper Sr, Dr H. Bavinck e.a. Alsof dat werd gevraagd, en alsof dat de zaak ware. Moge ook soms eenig verzoek wat minder juist geformuleerd zijn, wetenschappelijke mannen en eene Synode dienen te kunnen zien, waarom het in wezen gaat, wat bedoeld wordt. Door dat niet te doen, heeft de Synode te 's-Gravenhage in 1914 eene uitspraak in dezen gedaan, die zoo goed als niemand onzer betwist, althans nu niet, maar de eigenlijke quaestie ook zonder antwoord gelaten. En daarom heeft zij in dezen allerminst eene of de principieele beslissing te dezer zake gegeven. Zij heeft de zaken in dezen niet naar behooren en recht onderscheiden, en hare uitspraak wat deze zaak betreft, hoe juist ook in zichzelve, was er naast, raakte de eigenlijke quaestie niet. Van eene Synode wordt niet gevraagd een recht te verleenen, dat zij niet bezit, het recht om te promoveeren, hetzij tot candidaat, hetzij tot doctor, maar enkel om aan het College van Hoogleeraren aan hare Theologische School of Hoogeschool verlof en opdracht te geven van zijn of hun recht als wetenschappelijk college of wetenschappelijke mannen gebruik te maken tot betere opleiding der studenten tot den dienst des Woords, gelijk ook de Overheid niet het recht tot promoveeren verleent, dat zij evenmin bezit en evenmin kan verleenen als de Kerken, doch enkel aan de Hoogleeraren of Faculteiten harer Universiteiten verlof en opdracht verleent tot promoveeren hunner of harer studenten tot candidaat of doctor. En wederom aldus ten aanzien van de Vrije Universiteit.

Heel het betoog van onderscheiden mannen ter Synode op Donderdag 28 Sept. j.l., dat de Kerken het recht tot promoveeren niet kunnen verleenen, en hun beroep op de uitspraak der Synode te 's-Gravenhage van 1914, was er dan ook naast, en ging aan de quaestie voorbij.

Het staat in dezen ook met het promoveeren tot candidaat niet anders dan met dat tot doctor. Wie het recht tot dit laatste mist, mist het recht ook tot het eerste. En omgekeerd. De Kerken missen zoowel het een als het ander, gelijk ook de Overheid, en evenals de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag. Maar alle drie hebben gelijkelijk het recht om aan de Professoren harer Hoogescholen of Universiteiten, of aan het College van Hoogleeraren en aan de Faculteiten harer Hoogescholen, verlof en opdracht te verleenen, van het recht, dat deze Hoogleeraren of Colleges of Faculteiten in zichzelven hebben als gedoctoreerden of wetenschappelijke Colleges, gebruik te maken tot betere bereiking van het doel, waartoe zij die Hoogescholen of Universiteiten hebben opgericht en onderhouden.

Als men de dingen te dezer zake maar onbevangen wil bezien, heeft men geene moeilijkheid, en kan men ze duidelijk aanschouwen en onderkennen.

Wie het recht om aan de Theologische Hoogeschool te Kampen de studiën tot doctoraal en tot doctor voort te zetten en te leiden, betwist, moet evenzeer betwisten het recht om aan haar de studiën te beoefenen en te leiden tot candidaatsexamen. De candidaatsstudiën en het candidaatsexamen zijn evenzeer wetenschappelijke studiën en een wetenschappelijk examen als de doctorale studiën en examens. Weigering dus van deze laatste als in strijd met het karakter der Theologische Hoogeschool als opleidingsinrichting moet vanzelf en logisch leiden tot ontzegging van het recht aan die school om daar wetenschappelijke studiën voor en tot het candidaatsexamen te doen en te leiden, en om daar het wetenschappelijk candidaatsexamen af te nemen. En dit moet dus voeren tot het voorstel om deze School te Kampen op te heffen.

Men moge dat ontkennen en niet kunnen inzien, of weigeren het te erkennen. Er zijn zoovele inconsequenties en onbegrijpelijkheden in de menschenwereld.

Maar de zaak verandert er niet door.

Wie de voortzetting der studiën aan de Theologische School te Kampen tot doctoraal en doctor weigert toe te staan, is in principe, hoezeer ook onbewust en onbedoeld, een tegenstander dier School, die logisch hare opheffing zou moeten voorstellen.

S. GREIJDANUS.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XIX.)

96. Waarom is de aanroeping Gods voor de Christenen noodzakelijk?

Ten eerste, omdat het 't voornaamste stuk der dankbaarheid jegens God is, zonder hetwelk het waar geloof niet bestaan kan.

Daarna, omdat God den Heiligen Geest, de eeuwige zaligheid en alles wat hiertoe dient, niet geven wil aan hen, die Zijn gaven verachten of niet erkennen, maar aan hen, die ernstig en aanhoudend smeeken, en Hem daarom verheerlijken.

97. Welke aanroeping behaagt God en wordt door Hem verhoord?

Wanneer wij van den eenigen waarachtigen God, in den naam van Christus, al wat Hij bevolen heeft van Hem te verlangen, met een ongeveinsd verlangen des harten begeeren, uit een waar gevoel van onze nooddruft, en met een vast vertrouwen, dat wij door Hem zullen verhoord worden, gelijk Hij ons in Zijn Woord beloofd heeft.

98. Wat wil God, dat van Hem begeerd wordt?

Alle geestelijk en lichamelijk goed, voor zoover het Zijn roem en onze zaligheid dient, hetwelk Christus in de zes beden samengevat heeft in het gebed, dat Hijzelf Zijn discipelen geleerd heeft.

99. Welk is dat gebed?

Onze Vader, die in de hemelen zijt, etc.

R. G. B.

LITERATUUR EN KUNST

Een leemte aangevuld.

Otto Zoff: De Hugenoten. — W. ten Have, Amsterdam, 1938.

Er zijn tijdperken uit onze geschiedenis, die met groote voorliefde behandeld zijn, daar zij van het grootste belang waren voor ons staatkundig- en godsdienstig leven. Het tijdperk der Reformatie en het ontstaan van onze politieke zelfstandigheid is daarvan wel het voornaamste, en wetenschappelijke-, zoowel als populaire-, en literaire werken hebben ons op grondige, bevattelijke en schoone wijze dien onden tijd doen beleven.

Wij kennen boeken over het leven en werken van Calvijn, en over het Calvinisme en zijn beteekenis op velerlei terrein, vertaalde en oorspronkelijke. En toch zijn wij tot nu toe niet vrij te pleiten van een zekere eenzijdigheid. Er bestaat n.l. geen populair Hollandsch boek over de geschiedenis der Hugenoten, de Fransche calvinisten, waaraan wij zooveel verplicht zijn.

Ongetwijfeld zullen daarom velen dr van der Does dankbaar zijn voor de voortreffelijke vertaling van het Duitsche werk over de Hugenoten, door Otto Zoff, dat in een leemte voorziet.

Ondanks hun groote ingenomenheid met dit boek, verhelen noch de inleider, prof. van Schelven, noch de vertaler zelf, hun bezwaren ertegen. De laatste heeft zooveel mogelijk getracht, door noten in den tekst en een naschrift, zijn standpunt te stellen tegen dat van den schrijver, in diens beschouwing van het Calvinisme. Het blijkt den lezer reeds spoedig, dat de enthousiaste beschrijver van den strijd der Hugenoten, zelf geen Calvinist is. Niettegenstaande de grondige bestudeering van het Hugenotisme, is zijn kijk op Calvijn niet oorspronkelijk, noch nieuw. In twee hoofdstukken: „Een en ander over de leer van Calvijn" en „Calvinistische ratio" komt zijn zienswijze vooral naar voren. Calvijn is dan de man van onmenschelijke strengheid, die geen scherts duldt, een glimlach straft, zijn tegenstander doodt. Zijn leerstuk is vooral de praedestinatieleer, die haar volgelingen wel groote zelftucht oplegt, maar hen ook, als uitverkorenen, zich doet verheffen boven de andere menschen. Voor den Calvinist is het Oude Testament eigenlijk alleen van belang, want hij kent slechts den God der Wraak, zijn geloof is fatalistisch getint. Daarom spreekt de auteur voortdurend over het noodlot, dat blijkbaar ook voor hem de historie beheerscht, en gewaagt hij zelfs van „den God der Calvinisten".

Deze opvatting is al te oud, om er nog tegen in te gaan, en daar slechts twee hoofdstukken er ten deele mee besmet zijn, zou het niet de moeite waard zijn er over te spreken, als niet de schrijver daaraan tevens een filosofische beschouwing verbonden had, die nog opgeld doet. Hij ontpopt zich daarin als een ijverig leerling van Max Weber, Troeltsch, Schmidt, en anderen, die hun studies over de verhouding van Calvinisme en Kapitalisme verbinden aan hun uitlegging van het dogma der praedestinatie. Ook volgens Zoff eischt deze leer van de geloovigen heilig te leven, wat leidt naar een tot systeem verheven werkheiligheid. Arbeid is plicht voor den Calvinist, maar mag hem geen genot opleveren, daar hij alle aardschgezindheid moet schuwen. Dit ascetisme gepaard met plicht tot werken zonder ophouden, moet leiden tot groote spaarzaamheid en kapitaalvorming. Zoo ziet Zoff de levensbeschouwing van het Calvinisme vooral als economisch en legt hij in zijn geschiedenis van het Hugenotisme een zwaar accent op de sociale en economische zijde van den godsdienstoorlog.

Nu is het ongetwijfeld waar, dat men den strijd der Hugenoten niet geheel en al mag vergelijken met dien der Geuzen in Holland, maar een punt van overeenkomst mag men niet uit het oog verliezen: het onwankelbare Godsvertrouwen, het rotsvaste geloof, dat beiden bezielde in den strijd voor gewetensvrijheid. En juist die heilige geloofsovertuiging, gaat bij Zoff ten deele schuil achter de economische en sociale problemen die hij naar voren schuift. Zijn zienswijze is ongeveer die van het liberalisme bij ons uit de vorige eeuw, dat ook onzen godsdienstoorlog grootendeels weet aan sociale motieven, waarbij de tiende penning zwaarder woog dan de godsdienstige overtuiging.

Het bezwaar tegen deze economische visie is daarom van meer belang, dan dat tegen de onjuiste beoordeeling van Calvijn, doch het is geenszins onoverkomelijk. Door zijn belichting laat de auteur voor ons scherp uitkomen het verschil tusschen Hugenoten en Geuzen. Het is bij ons de strijd van den burger, in Frankrijk die van een, door den adel geleide politieke volksgroep. Bij ons ging de strijd tegen een buitenlandsch vorst, in Frankrijk ontbrandde een verwoestende burgeroorlog.

Met zeldzaam talent weet Zoff dien te schilderen. Tal van voorname personen gaan aan onze oogen voorbij; zwakke, perverse koningen, gewetenlooze vorstinnen, samenzweerende grooten, omkoopbare lagere edelen. Met een paar lijnen wordt hun beeld geschetst, duidelijk, onuitwischbaar. Weinige woorden zijn den auteur voldoende een situatie te teekenen, die het verloop der historie verduidelijkt. Een stuk geschiedenis van Frankrijk laat hij zien, dat ongelooflijk klinkt. Wij zien den ondergang van het huis Valois, dat zijn laatste krachten inspant om het beste deel van zijn bevolking uit te roeien. Een felle strijd ontbrandt om de opvolging. De Roomsche koning wordt gevangen door zijn Roomsche edelen. Beide partijen sluiten beurtelings verdragen met de Hugenoten, om even later die te schenden. Oude tegenstanders verbinden zich dan weer tijdelijk, om hun gezamenlijke vijanden, de Hugenoten, te vernietigen. Verraad en sluipmoord vieren hoogtij. En ondertusschen, ondanks plakkaten en bloedige vervolgingen, vergaderen de synodes, om de Kerk te organiseeren. De edele De Coligny voert de zijnen aan, schijnt te zullen overwinnen, maar sterft met duizenden in den bloedigen Bartholomeusnacht. De tragedie nadert haar hoogtepunt. Nergens schijnt meer trouw te bestaan: oneenigheid verscheurt de partij der Hugenoten, wantrouwen en verraad splitst de partij der Katholieken. Frankrijk raakt aan den rand van zijn ondergang.

Op boeiende wijze weet de auteur de ingewikkelde stof te behandelen. Er ontstaat geen dor, wetenschappelijk verslag, maar alles leeft, dank zij den plastischen stijl, de gave van den schrijver, kleine voorvallen, vol dramatische kracht naar voren te brengen, om actie te geven aan een reeks van gebeurtenissen. De historicus leent meermalen zijn pen aan den romanticus, om kleur te geven aan zijn verhaal. Hij aarzelt niet de strenge histo-